

ANTON CHEXOVNING "GAROV" ASARIDA INSON RUHIYATI VA FALSAFIY MUAMMOLAR TAHLILI

Jo'raqulova Fotima

Annotatsiya: Mazkur tadqiqot Anton Chexovning "Garov" hikoyasidagi inson ruhiyatining murakkab qirralari, axloqiy dilemmalar va falsafiy muammolarni o'rganishga qaratilgan. Asarning markazida turgan garovning oqibatlari, boyluk va erkinlik tushunchalari, insoniyat qadriyatlari va hayot mazmuni masalalari tahlil qilinadi. Tadqiqotda hermenevtik va qiyosiy-tarixiy tahlil metodlaridan foydalanilgan bo'lib, asar qahramonlarining ichki dunyosi va ularning qarorlariga ta'sir etuvchi omillar chuqur o'rganilgan. Asosiy natija sifatida, Chexovning ushbu hikoyasi nafaqat moddiy boylukning o'tkinchiligini, balki ma'naviy erkinlikning oliy qadriyat ekanligini ham ko'rsatib beradi. Xulosa qilib aytganda, "Garov" asari insoniy qadriyatlar va hayot mazmuni haqida chuqur mushohada yuritishga undovchi noyob falsafiy asardir.

Kalit so'zlar: Anton Chexov, "Garov", inson ruhiyati, falsafa, axloqiy dilemma

KIRISH

Anton Chexov jahon adabiyotining eng yorqin namoyandalaridan biri bo'lib, uning asarlari inson ruhiyatining murakkab qirralarini, jamiyatdagi ijtimoiy-axloqiy muammolarni teran aks ettirishi bilan ajralib turadi. "Garov" hikoyasi adibning eng mashhur va falsafiy jihatdan eng chuqur asarlaridan biri hisoblanadi. Ushbu hikoya o'quvchini insoniy qadriyatlar, boyluk, erkinlik, hayot mazmuni va o'lim haqida jiddiy mushohadaga chorlaydi.

Mavzuning dolzarbligi shundaki, bugungi kunda ham moddiy boylikka intilish va ma'naviy qadriyatlarning qadri pasayishi global muammoga aylangan. Tadqiqotning maqsadi – "Garov" asaridagi falsafiy muammolarni, qahramonlarning ichki dunyosini va ularning qarorlariga sabab bo'lgan omillarni kompleks tahlil qilishdir. Tadqiqot vazifalari: asarning syujetini va kompozitsion xususiyatlarini o'rganish; bosh qahramonlarning ruhiy evrilishini tahlil qilish; asardagi falsafiy g'oyalarni – boyluk, erkinlik, hayot mazmuni tushunchalarini ochib berish. Tadqiqot ob'ekti 'Garov' hikoyasining matni, predmeti esa unda aks etgan inson ruhiyati va falsafiy muammolardir.

ADABIYOTLAR SHARHI

Chexov ijodini o'rganishga bag'ishlangan ko'plab ilmiy ishlar mavjud bo'lib, ular orasida A.P. Chudakov, V.B. Katayev, G.P. Berdnikov kabi olimlarning tadqiqotlari alohida o'rin tutadi. "Garov" hikoyasi ham ko'plab adabiyotshunoslar va faylasuflar diqqat markazida bo'lgan. Masalan, M.M. Baxtin Chexov prozasida dialogni va polifoniyani

ta'kidlagan. Biroq, ko'pgina tadqiqotlar asarning faqat ma'lum bir jihatiga e'tibor qaratib, uning falsafiy chuqurligini to'liq ochib bera olmagan. Ayrim ishlar asarning syujetini tahlil qilish bilan cheklangan bo'lsa, boshqalari faqatgina ijtimoiy tanqid nuqtai nazaridan yondashgan. Shuningdek, asardagi qahramonlarning ruhiy evolyutsiyasini chuqur psixologik tahlil qilish borasida ham bo'shliqlar mavjud. Ushbu tadqiqot aynan shu bo'shliqlarni to'ldirishga, ya'ni asardagi falsafiy muammolarni inson ruhiyati bilan bog'liq holda kompleks tahlil qilishga qaratilgan.

METODOLOGIYA

Tadqiqotda quyidagi metodologik yondashuvlar va usullar qo'llanildi: hermenevtik tahlil – asar matnining ma'no qatlamlarini chuqur talqin qilish va falsafiy g'oyalarni ochib berish; qiyosiy-tarixiy tahlil – asarni Chexovning boshqa asarlari va davr konteksti bilan taqqoslash; psixologik tahlil – qahramonlarning ichki dunyosi, motivlari va ruhiy holatining o'zgarishini o'rganish; struktural tahlil – asarning kompozitsion tuzilishi, syujet chiziqlari va obrazlar tizimini o'rganish. Ma'lumot to'plash usullari sifatida asarning asl matnini sinchkovlik bilan o'qish, mavzuga oid ilmiy adabiyotlarni o'rganish va tanqidiy tahlil qilish qo'llanildi. Tahlil metodlari sifatida interpretativ tahlil va kontekstual tahlil asosiy o'rin tutdi. Ushbu metodologik yondashuvlar asarning falsafiy va psixologik qirralarini har tomonlama ochib berish imkonini beradi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Tadqiqot natijalariga ko'ra, 'Garov' asari o'ta murakkab falsafiy va psixologik katarsisni o'zida mujassam etgan. Garovning boshlanishida bankir va yurist o'rtasidagi bahs moddiy boylik va hayotning qadri haqidagi fundamental savollarni ko'taradi. Bankirning 2 million rublga hayotning 15 yilini garovga qo'yishi, pulning inson hayotidagi o'rnini baholashga urinish sifatida namoyon bo'ladi. Yuristning qamoqda o'tkazgan 15 yillik hayoti esa uning ichki dunyosida ulkan o'zgarishlarga sabab bo'ladi. U dastlab kitoblarga berilib, bilimga chanqoqlik bilan yondashadi, keyinchalik esa falsafa, din va insoniyatning abadiy muammolari haqida chuqur mushohada yuritadi. Jadval 1da ko'rsatilganidek, yuristning ruhiy evrilishi bosqichma-bosqich yuz beradi. Birinchi bosqichda u boylik va shon-shuhratga intiladi, ikkinchi bosqichda u bilimga va ma'rifatga yuz tutadi, uchinchi bosqichda esa moddiy dunyodan butunlay voz kechib, ma'naviy erkinlikni qadrlaydi. Bu jarayon, yuristning garov muddati tugashiga bir necha soat qolganida yozgan maktubida o'zining eng yuqori cho'qqisiga chiqadi. U maktubida moddiy boylikning befoydaligini, hayotning asil qadriyatlarini bilim va ma'naviyatda ekanligini ta'kidlaydi. Bankir esa, garov muddati tugashiga yaqin qolganida yuristdan qutulishni istaydi, chunki u moliyaviy inqirozga uchragan va garov pulini to'lashga qodir emas. Ammo yuristning qarori – garovdan voz kechish va qamoqdan bir necha soat oldin chiqib ketish – bankirni chuqur shokka tushiradi. Bu holat bankirning o'z qadriyatlarini qayta ko'rib chiqishiga sabab

bo'ladi. Asar shuni ko'rsatadiki, haqiqiy baxt moddiy boylikda emas, balki insonning ichki erkinligi va ma'naviy mukammalligidadir. Chexov bu hikoya orqali insoniyatga moddiy dunyo bilan ma'naviy dunyo o'rtasidagi farqni va hayotning chinakam mazmunini anglashga undaydi.

Bosqich	Yuristning Ruhiiy Holati	Falsafiy Anglash
1-bosqich (Dastlabki 5 yil)	Kitob o'qish, tillar o'rganish, fanlarga qiziqish. Moddiy dunyo haqidagi tushunchalari o'zgarmagan.	Bilimga chanqoqlik, moddiy ustunlikka ishonch.
2-bosqich (Keyingi 5 yil)	Falsafa, din, tarixni o'rganish. Insoniyatning abadiy muammolari haqida mushohada.	Moddiy boyliklarning o'tkinchiligi, ma'naviy qadriyatlarining ustunligi.
3-bosqich (So'nggi 5 yil)	Injil o'qish, o'lim va hayot mazmuni haqida chuqur o'ylash. Moddiy dunyodan nafratlanish.	Hayotning chinakam ma'nosi ma'naviy erkinlikda va bilimda, moddiy boylik bema'ni.
Garov yakuni	Garovdan voz kechish, maktub yozish va qamoqdan chiqib ketish.	Moddiy boylikdan butunlay voz kechish, ma'naviy erkinlikni oliy qadriyat deb bilish.

Jadval 1. 'Garov' Asarida Yuristning Ruhiiy Evolyutsiyasi XULOSA

Xulosa qilib aytganda, Anton Chexovning "Garov" hikoyasi inson ruhiyatining chuqur qatlamlarini, axloqiy dilemmalarni va hayotning falsafiy mazmunini teran aks ettirgan asardir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Chexov asar orqali moddiy boylikka intilishning befoydaligini va ma'naviy erkinlikning inson hayotidagi oliy qadriyat ekanligini ta'kidlaydi.

Yuristning 15 yillik qamoqdagi hayoti uning ichki dunyosida tub o'zgarishlarga olib keladi va u moddiy dunyodan voz kechib, ma'naviy boylikni tanlaydi. Hikoyaning ilmiy yangiligi shundaki, u adabiy tahlil orqali falsafiy g'oyalarning inson ongi va xulq-atvoriga ta'sirini ochib beradi. Muhim topilma sifatida, asar nafaqat moddiy va ma'naviy qadriyatlar o'rtasidagi kurashni, balki insonning o'zini anglash va hayot mazmunini topish jarayonini ham yorqin tasvirlaydi. Bu esa asarning bugungi kunda ham o'z dolzarbligini yo'qotmaganligini ko'rsatadi.

AMALIY TAKLIFLAR

Ushbu tadqiqot natijalari asosida quyidagi amaliy takliflar beriladi: adabiyot darslarida "Garov" asarini o'rganishda nafaqat syujetni, balki uning falsafiy va psixologik qirralarini ham chuqur tahlil qilishga e'tibor qaratish lozim. Yoshlarga moddiy boylikka intilish bilan birga ma'naviy qadriyatlarining ahamiyatini tushuntirishda ushbu asardan foydalanish tavsiya etiladi.

Keyingi tadqiqotlarda Chexovning boshqa asarlarini "Garov" hikoyasi bilan qiyosiy tahlil qilish orqali uning ijodiy evolutsiyasini o'rganish mumkin.

Shuningdek, asardagi qahramonlar obrazini zamonaviy psixologik nazariyalar asosida tahlil qilish ham istiqbolli yo'nalish bo'lishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Chexov A.P. Tanlangan asarlar. — Toshkent: Adabiyot, 2019. — 350 b.
2. Chudakov A.P. Mir Chexova: Vozniknovenie i utverjdenie. — Moskva: Sovetskiy pisatel, 1986. — 384 s.
3. Katayev V.B. Literaturnaya kritika i Chexov. — Moskva: Izdatelstvo Moskovskogo universiteta, 1978. — 198 s.
4. Berdnikov G.P. Chexov: Biografiya. — Moskva: Molodaya gvardiya, 1974. — 512 s.
5. Baxtin M.M. Estetika slovesnogo tvorchestva. — Moskva: Iskusstvo, 1979. — 424 s.
6. Gorkiy M. O Chexove // Literaturnoye nasledstvo. — 1960. — T. 68. — S. 467-482.
7. Nabokov V.V. Lektsii po russkoy literature. — Moskva: Nezavisimaya gazeta, 1996. — 440 s.

